

УДК 159.9: 81`23

DOI: [https://doi.org/10.17721/urj.2022.1\(17\).7](https://doi.org/10.17721/urj.2022.1(17).7)

Пилат Н. І.,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та психотерапії,
Український католицький університет
E-mail: nataliya.pylat@ucu.edu.ua
ORCID: 0000-0003-1174-8308

Галецька І. І.,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології,
Львівський національний університет імені
Івана Франка
E-mail: inna.haletska@lnu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-9319-2229

УКРАЇНСЬКОМОВНА АДАПТАЦІЯ ШКАЛИ ДОБРОЯКІСНОЇ ТА ЗЛОЯКІСНОЇ ЗАЗДРОСТІ (ВEMAS): АНАЛІЗ ПСИХОМЕТРИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ

Метою роботи є культурна адаптація та апробація опитувальника доброякісної та зляюкісної заздрості (Benign and Malicious Envy Scale (BeMaS); Lange & Crusius, 2015) українською мовою. У дослідженні взяли участь 484 особи віком від 17 до 58 років ($M = 24,5$), з них 17,2 % чоловіків і 82,8% жінок. Коефіцієнт α -Кронбаха склав 0,83 для шкали доброякісної заздрості та 0,84 для шкали зляюкісної заздрості, що вказує на високий рівень гомогенності. У результаті дослідницького факторного аналізу і конфірматорного аналізу CFA у методиці BeMaS виявлено два фактори: доброякісну та зляюкісну заздрість. Двофакторна структура узгоджується з концепцією заздрості не як одновимірної, а двовимірної конструкції, що включає доброякісну та зляюкісну форми заздрості.. Дослідники пропонують розрізняти зляюкісну заздрість, яка характеризується ворожістю по відношенню до вищих за статусом інших, та доброякісну заздрість, яка спонукає людей до самовдосконалення замість того, щоб викликати почуття недоброзичливості (Crusius and Lange, 2014; Falcon, 2015). Обидві

підшкали виявилися надійними та внутрішньо узгодженими. Перевірка ретестової надійності ВеМаS свідчить про високий рівень надійності української версії. Отримано прямі кореляційні зв'язки шкали доброякісної заздрості з показниками конструктивного копінгу (позитивне переформулювання, особистісний ріст, активне подолання та використання емоційної соціальної підтримки) та рівнем резильєнтності особистості. Натомість шкала зляканої заздрості містить прямі кореляційні зв'язки з деструктивними стратегіями копінгу, зокрема: вилівом негативу, запереченням, поведінковою втечею від проблеми, самозвинуваченням, а також прямий кореляційний зв'язок з рівнем з рівнем депресивності та обернений кореляційний зв'язок з рівнем резильєнтності. Доброякісна та злякано заздрість безпосередньо пов'язані зі нарцистичними стратегіями особистості. Двофакторна структура, ретестова надійність та внутрішня узгодженість шкали заздрості (ВеМаS) дозволяють констатувати стійкість отримуваних результатів у часі та дає можливість отримати фаховий інструмент для наукового дослідження.

Ключові слова: диспозиційна заздрість, доброякісна заздрість, злякано заздрість, соціальне порівняння, копінг-стратегії.

Вступ

Постановка проблеми. В основі соціального життя людини лежить прагнення високого соціального статусу, який, за даними досліджень, підвищує самооцінку, знижує депресію (Fournier, 2009), покращує суб'єктивне самопочуття (Anderson, Kraus et al., 2012), та сприяє психологічному здоров'ю людини (Adler et al., 2000). Соціальний статус є наслідком механізму соціального порівняння, коли людина аналізує свої досягнення, досягнення інших людей, та робить висновок, хто кращий, а хто гірший у соціальному середовищі. Якщо особа відчуває невідповідність власних досягнень, якостей, чи матеріальної власності своєму баченню високого соціального статусу у порівнянні з іншими членами групи, у неї виникають сильні емоційні реакції. Людина починає відчувати небезпеку втратити соціальний статус, зокрема, соціальний вплив та повагу в очах інших людей (Crusius, 2017). Таким чином, виникає заздрість, яка є елементом мотиваційної структури особистості. Заздрість, на думку, В. Парротта та Р. Сміта, є складною емоційною реакцією, що виникає в результаті соціального порівняння, коли індивіду не вистачає суб'єктивно кращих якостей, володіння або досягнень, які має інша людина (Parrott & Smith, 1993).

Протягом тривалого часу науковці розглядали заздрість здебільшого як епізодичний прояв, що стосується емоційних реакцій (наприклад, Parrott & Smith, 1993; Van de Ven, Zeelenberg, & Pieters, 2009, 2012), проте сучасні дослідження починають вивчати заздрість як диспозиційну властивість особистості (Lange, Blatz, & Crusius, 2018; Lange & Crusius, 2015). Диспозиційну заздрість розглядають як унітарну конструкцію, що визначається двома основними характеристиками: (1) неповноцінністю, що викликана тенденцією негативно інтерпретувати висхідне соціальне порівняння; та (2) злопам'ятністю, яка виникає внаслідок глибокого, хоча й суб'єктивного відчуття несправедливості (Smith, & Kim, 2007; Kwiatkowska, Rogoza, & Volkodav, 2020). Згідно з даним визначенням, заздрісники більш чутливі до несприятливих соціальних порівнянь і, швидше за все, вороже реагують на кращих за себе інших (Smith & Kim, 2007). На думку дослідників, Дж. Ланге, Л. Блатзанд та Дж. Крузіуса, для концептуалізації диспозиційної заздрості як риси особистості важливо врахувати два конструкти: що люди загалом чутливі до загроз статусу, та що люди відрізняються за своєю схильністю реагувати негативним афектом і відповідними змінами поведінки на ці ситуації (Lange, Blatz, & Crusius, 2018).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виокремлення нерозв'язаних частин загальної проблеми. На даний час існують кілька шкал, що вимірюють диспозиційну заздрість. Широко використовується шкала диспозиційної заздрості, яке є надійним, внутрішньо узгодженим інструментом вимірювання, що фіксує заздрість як одновимірну конструкцію, зосереджену на почутті неповноцінності, образи та ворожості (Dispositional Envy Scale, DES; Smith et al., 1999), наприклад, «Я відчуваю заздрість кожен день» і «Чесно кажучи, успіх моїх сусідів змушує мене ображатися на них». DES характеризується хорошими психометричними властивостями, тобто хорошою надійністю, прийнятною підтримкою однофакторного рішення, перевіреного за допомогою підтверджуючого факторного аналізу, і конструктивною валідністю.

Дослідження з використанням DES показують, що особливо вразливі нарцисисти, які приховують свою невпевненість за завесою грандіозності, як правило, вказують на вищі значення на DES (Krizan and Johar, 2012). Крім того, ця схильність до заздрості призводить до більшого злорадства, коли інші зазнають невдачі (Krizan and Johar, 2012), підриває задоволення життям (Smith et al., 1999), благополуччя (Milfont and Valdiney, 2009), особисті стосунки, ціль у житті та особисте зростання (Schindler, 2014).

Ще однією шкалою, яка була розроблена для вимірювання диспозиційної заздрості подібним до DES, — є шкала заздрості Йорка (The York Enviousness Scale (YES; Gold, 1996)). Шкала YES складається з 20 пунктів, таких як «Чим краще комусь іншому, тим гірше я почуваюся» та «Я злюсь, коли інші досягають успіху» і показує чудову внутрішню узгодженість, $\alpha = .89-.91$, і надійність повторного тестування протягом двох місяців, $r = .75$. Дослідження виявили, що YES корелює з гнівом і ворожістю, а також такими показниками, як депресія, тривога, фобія, соматизація та одержимість (Gold, 1996).

Наступним прикладом є підшкала заздрості у Шкалі пороків і чеснот, яка фіксує заздрість як рису особистості на основі традиційної християнської класифікації основних людських гріхів і недоліків (VAVS; (Veselka, Giammarco, & Vernon, 2014)). Підшкала заздрості VAVS складається з десяти пунктів, які концептуалізують диспозиційну заздрість як аспект субклінічної асоціальної особистості, що зближується з DES, наприклад: «Коли я змагаюся з кимось, я відчуваю гіркоту, коли вони виходять на перше місце» та «Мене дратує, коли я бачу людей, які купують речі, яких у мене немає». Шкала заздрості VAVS корелює зі схильністю переживати інші смертні гріхи, а також темною тріадою макіавелізму, нарцисизму та психопатії (Veselka et al., 2014).

Ще одна шкала заздрості зосереджена на диспозиційній заздрості в певній галузі — шкала предметно-специфічної заздрості (Domain-Specific Envy Scale), що визначає заздрість як стійку тенденцію особи відчувати інтенсивні неприємні почуття, коли вона стикається з негативним соціальним порівнянням (Rentzsch & Gross, 2015). Шкала складається з 15 пунктів і концептуалізує диспозиційну заздрість як біль, що відчувається внаслідок порівняння статусу. Він має три підшкали, що охоплюють сфери привабливості, компетентності та багатства, з п'ятьма пунктами для кожної області. Приклади: «Мене турбує, коли люди ладнають з іншими краще, ніж я» і «Важко терпіти, коли інші люди розумніші за мене». Було показано, що DSES має чудову внутрішню консистенцію, ретестову надійність та корелює з нейротизмом, гнівом, ворожістю, агресією, перфекціонізмом, невпевненістю, а також нижчим рівнем задоволеності життям (Rentzsch & Gross, 2015).

Усі розглянуті шкали концептуалізують заздрість як однорідну, аморальну емоцію, що складається з відчуття неповноцінності, образи на інших і ворожих тенденцій (Smith and Kim, 2007). Проте, все більше доказів свідчать про те, що заздрість також має позитивні наслідки, зокрема, заздрість пов'язана із захопленням (Schindler, 2014), з підвищеним бажанням отримати переваги іншого (Crusius and Mussweiler,

2012), а також підвищенням продуктивності роботи (Schaubroeck and Lam, 2004).

З метою подолання цієї суперечності, останні дослідження пропонують концептуалізувати заздрість не як одновимірну, а як подвійну конструкцію, що включає доброякісну та злякисну форму заздрості (Crusius and Lange, 2014; Falcon, 2015). Дослідники пропонують розрізнити злякисну заздрість, яка характеризується ворожістю по відношенню до вищих інших, та доброякісну заздрість, яка також відзначається болісним почуттям неповноцінності, але спонукає людей до самовдосконалення замість того, щоб викликати почуття недоброзичливості (Crusius, & Lange, 2017). Обидві форми заздрості виникають через висхідні соціальні порівняння в особистісно важливих сферах і створюють загрозу для самооцінки людини (Van de Ven, 2016). Однак у той час як одновимірний підхід пропонує один вид реакції, який є особливо негативним і ворожим, двовимірна теорія висуває ідею, що існує дві різні форми заздрості, що відображають два способи боротьби із загрозою Его: або шляхом покращення власної позиції у випадку доброякісної заздрості, або шляхом приниження вищого іншого у випадку злякисної заздрості (Van de Ven et al., 2009; Van de Ven, 2016). Ці форми стосуються різних вимірів оцінки (Lange, Crusius, & Hagemeyer, 2016; Van de Ven et al., 2012), когнітивних функцій і почуттів, а також чітких тенденцій до дій, спрямованих на самовдосконалення, а не на шкоду вищим іншим (наприклад, Crusius & Lange, 2014; Van de Ven et al., 2009). Двовимірний підхід до заздрості знаходить підтримку в лексичному аналізі (Falcon, 2015; Van de Ven et al., 2009). Зокрема, у багатьох мовах є слова чи фрази, що ідентифікують два різні типи заздрості, які є більш добрими чи злими, наприклад, у німецькій (*beneiden* і *missgönnen*), українській (біла і чорна) і польській (*zazdrość* і *zawiść*). Навіть у мовах, де лише одне слово позначає заздрість, можна відрізнити класи емоційних переживань, які відображають доброякісну та злякисну заздрість (Falcon, 2015; Van de Ven et al., 2009).

Дослідження показують, що добра заздрість виникає, коли заздрісник відчуває повагу до того, кому заздрить і оцінює успіх заздрісної людини як заслужений. І навпаки, зла заздрість виникає, коли заздрісник сприймає оцінює успіх заздрісної особи як незаслужений (Lange, Crusius, & Hagemeyer, 2016; Van de Ven, Zeelenberg, & Pieters, 2012). Зла заздрість стосується образи на заздрісного і фактично шкідливої поведінки (Crusius, & Lange, 2017). Ці висновки свідчать про те, що подвійна концептуалізація заздрості дуже корисна для охоплення вражаючого різноманіття реакцій людей на те, що їх перевершують інші.

На сьогодні існує дві методики, які охоплюють дві різні форми диспозиційної заздрості: шкала доброякісної та злісної заздрості (BeMaS; Lange & Crusius, 2015) та її відповідник, що вимірює хронічну доброякісну та зляюкісну заздрість в організаційному контексті (Sterling, Van de Ven, & Сміт, 2016). BeMaS – це короткий опитувальник із 10 пунктів, що оцінюються за шестибальною шкалою типу Лайкерта (1 = зовсім не згоден; 6 = повністю згоден). У результаті дослідницького факторного аналізу (EFA) і CFA у методиці BeMaS виявлено два фактори. Обидві підшкали виявилися високонадійними та внутрішньо узгодженими (Lange & Crusius, 2015). Якщо зіткнутися з показниками одновимірної заздрості, лише диспозиційна шкала зляюкісної заздрості показала позитивний зв'язок; і навпаки, диспозиційна шкала доброякісної заздрості не була пов'язана з жодним попередніх способів вимірювання заздрості (Lange & Crusius, 2015; Lange, Blatz, & Crusius, 2018), що свідчить про те, що вона привносить нову якість у цю область досліджень. Крім того, BeMaS може допомогти пояснити різні мотивації (такі як надія на успіх і страх невдачі) і пов'язати з конкретними поведінковими результатами (активне уникнення проти встановлення вищих цілей (Lange & Crusius, 2015).

Дослідження заздрості за допомогою шкали BeMaS проведено у різних мовних середовищах, зокрема, у Німеччині та США (Lange & Crusius, 2015), Туреччині (Çırpan & Özdoğru, 2017), Японії (Sawada & Fujii, 2016), Росії та Польщі (Kwiatkowska, Rogoza, & Volkodav, 2020).

Мета статті. Метою роботи є культурна адаптація та апробація опитувальника шкали доброякісної та зляюкісної заздрості (BeMaS) українською мовою, зокрема, аналіз в українській вибірці двовимірної моделі вимірювання BeMaS, запропонованої в попередніх дослідженнях (Çırpan & Özdoğru, 2017; Lange & Crusius, 2015; Sawada & Fujii, 2016) та перевірка надійності та валідності шкал доброякісної та зляюкісної заздрості тесту BeMaS.

Виклад основного матеріалу дослідження

Опис вибірки і процедури дослідження

Дослідження відбувалось у два етапи. У першому етапі взяли участь 340 осіб віком від 17 до 58 років ($M = 26,75$), з них 20,6% чоловіків і 79,4% жінок. У другому етапі, який включав ретест методик взяло участь 144 особи віком від 18 до 23 років ($M = 18,6$), з них 8,5% чоловіків і 91,5% жінок.

Всього у дослідженні є 484 респондентів віком від 17 до 58 років ($M = 24,5$), з них 17,2% чоловіків і 82,8% жінок. Розподіл за віком харак-

теризувався правосторонньою асиметрією, вказуючи на переважання у вибірці молодших за віком учасників.

Методики дослідження

Шкала доброякісної та зляканої заздрості (Benign and Malicious Envy Scale (BeMaS)) (Lange & Crusius, 2015). BeMaS – це короткий опитувальний із 10 пунктів, де респонденти відповідають за шести-бальною шкалою типу Лайкерта (1 = зовсім не згоден; 6 = повністю згоден). У результаті дослідницького факторного аналізу (EFA) і конфірматорного факторного аналізу CFA у методиці BeMaS виявлено два фактори: доброякісну та зляканою заздрість. Обидві підшкали виявилися високонадійними та внутрішньо узгодженими (Lange & Crusius, 2015). У створенні української версії BeMaS було дотримано процедуру культурно-мовної адаптації психологічних тестів (Beaton et al., 2000): здійснено два незалежні прямі переклади опитувальника з англійської на українську мову носіями української мови; здійснено лінгвістичний аналіз перекладів і створено узгоджений варіант опитувальника українською мовою; здійснено два незалежні зворотні переклади узгодженого варіанту з української мови на англійську носіями англійської мови; проведено семантичне порівняння отриманих зворотних перекладів з оригіналом опитувальника; створено фінальну версію української шкали на основі здійсненого аналізу.

Окрім української версії BeMaS учасники дослідження заповнили ряд опитувальників, на підставі зіставлення результатів з якими стало можливим здійснення конструктивної та критеріальної валідності опитувальника.

Опитувальник нарцистичного захоплення і суперництва (Narcissistic Admiration and Rivalry Questionnaire – Short (NARQ-S)) (Back et al., 2013). Адаптацію українською здійснено Н.Пилат. Методика із 6 тверджень спрямована на вивчення типових стратегій нарцистичної саморегуляції: захоплення та суперництва.

Опитувальник вразливої ворожості та ізоляції (Vulnerable Enmity and Isolation Questionnaire – Experimental version short-form) (VIEQ), Rogoza, Strus, Cieciuch, 2017). Адаптацію українською здійснено Н.Пилат та Гелецькою І.

Шкала самооцінки з одним питанням (Single-item Self-esteem) (Robins, Hendin, & Trzesniewski, 2001).

Шкала резильєнтності (Engineering, Ecological and Adaptive resilience (EEA)) (J. Maltby, L. Day, S. Hall) (адаптація українською М.Кліманська, І.Галецька) – 12 пунктова методика дає змогу визначити загальний індекс резильєнтності.

Шкала депресивності PHQ-9 (The depression module of the Patient Health Questionnaire) – короткий опитувальник містить 9 діагностичних критеріїв депресії. (Kroenke, Spitzer, & Williams, 2001; Хаустова, Бушинська, Прохорова, & Сахно, 2014).

Короткий опитувальник копінг стратегій (Coping Orientation to Problems Experienced Inventory Brief-COPE) (Carver, 1997). Адаптацію українською здійснено М.Кліманською та І.Галецькою. Опитувальник містить 28 питань для визначення чотирнадцяти стратегій копінг: (1) позитивне переформулювання і особистісний ріст; (2) відволікання; (3) вилив негативу; (4) використання інструментальної соціальної підтримки; (5) активне подолання; (6) заперечення; (7) звернення до релігії; (8) гумор; (9) поведінковий відхід від проблеми; (10) самозвинувачення; (11) використання емоційної соціальної підтримки; (12) вживання заспокійливих; (13) прийняття; (14) планування.

Результати дослідження

Аналіз середніх значень показав, що середня значення шкали доброякісної заздрості $M=21,07$ ($SD=5,75$), а середнє значення шкали злоякісної заздрості $M=9,07$ ($SD=5,75$).

За допомогою критеріїв Колмогорова-Смірнова та Шапіро-Вілка виявлено, що розподіл змінних заздрості: доброякісної ($K-S d = 0,096$, $p < 0,01$; $SW-W = 0,96$, $p < 0,001$), та злоякісної відрізняється від нормального ($K-S d = 0,20$, $p < 0,01$; $SW-W = 0,80$, $p < 0,001$). Таким чином, для перевірки ретестової надійності та критеріальної валідності змінних доброякісної та злоякісної заздрості та виявлення взаємозв'язків з віком та статтю прийняте рішення застосовувати параметричні методи аналізу даних.

Перевірка гомогенності і факторної структури опитувальника. Внутрішня узгодженість шкал перевірялася за допомогою розрахунку коефіцієнта α -Кронбаха, який склав 0,83 для шкали доброякісної заздрості та 0,84 для шкали злоякісної заздрості, що у порівнянні з коефіцієнтом α -Кронбаха для шкал Benign Envy ($\alpha = .85$) та Malicious Envy ($\alpha = .89$) в оригінальному дослідженні у роботі Дж. Ланге та Дж. Крузіуса, вказує на високий рівень гомогенності (Lange & Crusius, 2015). Шкали не корелюють між собою ($r = -.18$, $p = .06$), що підтверджує дані Ланге та Крузіуса, відповідно $r = .01$, $p = .89$.

Таблиця 1

Показники α -Кронбаха для тверджень української версії ВеМаS

Шкала доброякісної заздрості					
Summary for scale: Mean=21,0744 Std. Dv.=5,75866 Valid N:484 Cronbach alpha: ,830305 Standardized alpha: ,835445 Average inter-item corr.: ,507625					
Твердження	Mean if deleted	Var. If deleted	StDv. if deleted	Itm-Totl Correl.	Alpha if deleted
1. Коли я заздрю іншим, я зосереджуюсь на тому, як мені стати таким самим успішним у майбутньому	16,95	22,36	4,73	0,58	0,81
3. Якщо я зауважую, що хтось перевершує мене в чомусь, я намагаюсь себе вдосконалити	16,34	23,74	4,87	0,67	0,79
4. Заздрість до інших спонукає мене до досягнення власних цілей	17,28	21,08	4,59	0,60	0,81
7. Я прагну досягти найкращих здобутків, яких досягли інші люди	16,84	22,02	4,69	0,62	0,80
9. Якщо хтось володіє кращими якостями, досягненнями або матеріальними благами, я намагаюся досягти такого ж для себе	16,89	21,19	4,60	0,70	0,78
Шкала злоякісної заздрості					
Summary for scale: Mean=9,07025 Std. Dv.=4,61333 Valid N:484 Cronbach alpha: ,843494 Standardized alpha: ,845159 Average inter-item corr.: ,529867					
Твердження	Mean if deleted	Var. if deleted	StDv. if deleted	Itm-Totl Correl.	Alpha if deleted
2. Я хочу, щоб люди, які в чомусь мене перевершують, втратили свої переваги	7,15	13,99	3,74	0,60	0,83
5. Якщо інші мають щось, що я хочу мати, мені б хотілося забрати це в них	7,54	16,32	4,04	0,53	0,84
6. Я відчуваю неприязнь до людей, яким заздрю	7,06	12,91	3,59	0,70	0,80
8. Почуття заздрості заважає мені добре ставитися до іншої людини	7,14	13,03	3,61	0,72	0,79
10. Коли я бачу досягнення інших людей, я злось	7,39	14,38	3,79	0,73	0,79

Ми протестували внутрішню структуру ВеМаS на вибірці 484 осіб. Концепція ВеМаS обґрунтовує двовимірну конструкцію заздрості, як містить два компоненти – доброякісну та злоякісну заздрість. За допомогою експлотарного факторного аналізу наявних емпіричних даних встановлено двофакторну структуру, де характеристики доброякісної заздрості та злоякісної заздрості утворили два незалежні

фактори з високими показниками факторних навантажень власних змінних.

Таблиця 2

Факторні навантаження для тверджень української версії ВеМаS

№	Твердження	Фактор 1	Фактор 2
1	Коли я заздрю іншим, я зосереджуюсь на тому, як мені стати таким самим успішним у майбутньому	-0,018	0,731
3	Якщо я зауважую, що хтось перевершує мене в чомусь, я намагаюсь себе вдосконалити	-0,177	0,806
4	Заздрість до інших спонукає мене до досягнення власних цілей	0,215	0,741
7	Я прагну досягти найкращих здобутків, яких досягли інші люди	0,091	0,771
9	Якщо хтось володіє кращими якостями, досягненнями або матеріальними благами, я намагаюся досягти такого ж для себе	-0,003	0,830
2	Я хочу, щоб люди, які в чомусь мене перевершують, втратили свої переваги	0,743	0,079
5	Якщо інші мають щось, що я хочу мати, мені б хотілося забрати це в них	0,673	0,064
6	Я відчуваю неприязнь до людей, яким заздрю	0,827	-0,002
8	Почуття заздрості заважає мені добре ставитися до іншої людини	0,835	-0,011
10	Коли я бачу досягнення інших людей, я злось	0,840	-0,044
	Expl.Var	3,178	3,029
	Prp.Totl	0,318	0,303

Для перевірки відповідності емпірично одержаної факторної моделі концепції ВеМаS застосовано конфірмаційний факторний аналіз, зокрема індекси: χ^2 та кількості ступенів свободи df (рекомендоване значення відношення показника χ^2 -квадрат до кількості ступенів свободи, $\chi^2 / df < 3,0$; квадратний корінь середньоквадратичної помилки апроксимації RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) (значення RMSEA $< 0,05$ вказують на добру якість моделі, $0,05 < RMSEA < 0,08$ – задовільний рівень, $RMSEA > 0,08$ – незадовільна якість моделі); стандартизований корінь середньоквадратичного залишку SRMR (Standardised Root Mean Square Residual) (значення SRMR $< 0,05$ вказують на добру якість моделі, $0,05 < SRMR < 0,08$ – задовільний рівень, $SRMR > 0,08$ – незадовільна якість моделі); порівняльний індекс відповідності CFI (Comparative Fit Index) (значення CFI

$> 0,95$ вважаються добрими, $0,95 > CFI > 0,90$ – прийнятний рівень, $CFI < 0,90$ – незадовільна якість моделі); та індекс Такера-Льюїса TLI (Tucker-Lewis Index) (значення $TLI > 0,95$ вважаються добрими, $0,95 > TLI > 0,90$ – прийнятний рівень, $TLI < 0,90$ – незадовільна якість моделі).

Модель структурного рівняння з двома некорельованими факторами – диспозиційна доброякісна та зляюкісна заздрість – показала відповідність даним $\chi^2(34) = 179$, $p < 0,01$, індекс відповідності (CFI) = 0,902, порівняльний індекс відповідності (CFI) = 0,926, індекс середньоквадратичної помилки апроксимації (RMSEA) = 0,093, та стандартизований корінь середньоквадратичного залишку (SRMR) = 0,066. Для одержаної двофакторної моделі показник RMSEA свідчив про слабку відповідність моделі, водночас CFI і TLI - прийнятну якість моделі, а співвідношення χ^2/df виходило за межі прийнятних показників.

Для простих моделей CFA можна отримати RMSEA понад 0,1 навіть для правильної моделі (Kenny, Kaniskan, & McCoach, 2015).

Водночас слід враховувати, що корінь стандартизованого середнього квадратичного залишку (SRMR), як характеристика розбіжності між вибірковою коваріаційною матрицею та модельною коваріаційною матрицею є на достатньому рівні, а комбінація високого RMSEA і низького SRMR є підставою для аналізу коваріацій та перевірки показників модифікованої моделі (Hooper, Coughlan, & Mullen, 2008).

Модифікацію моделі здійснено шляхом внесення коваріації резидуальних залишків двох пунктів фактора доброякісна заздрість (7. Я прагну досягти найкращих здобутків, яких досягли інші люди; 9. Якщо хтось володіє кращими якостями, досягненнями або матеріальними благами, я намагаюся досягти такого ж для себе) та резидуальних залишків двох пунктів фактора зляюкісна заздрість (2. Я хочу, щоб люди, які в чомусь мене перевершують, втратили свої переваги; 5. Якщо інші мають щось, що я хочу мати, мені б хотілося забрати це в них).

Модифікація моделі покращила її відповідність: $\chi^2/df = 3$; SRMR = 0,062; RMSEA = 0,063; CFI = 0,962; TLI = 0,948. Результати конфірмаційного аналізу свідчать про відповідність двофакторної моделі теоретично обґрунтованій, а також цілком узгоджуються з показниками відповідності моделі оригінальної версії методики та моделей її адаптованих німецькою та польською мовою версій.

Як видно з таблиці 3, двофакторна модель КФА для методики ВеМаS характеризується задовільними значеннями індексів відповідності: відношення статистики хі-квадрат до кількості ступенів сво-

боди, а також значення CFI та NFI, лежать у рекомендованих межах доброго і прийняттого рівнів відповідності (Hu & Bentler, 1999).

Таблиця 3

Індекси відповідності КФА для шкал доброякісної та злякисної заздрості української версії опитувальника ВеМаS

Індекси відповідності	χ^2	p	df	χ^2/df	TLI	CFI	SRMR	RMSEA	RMSEA 90% CI
Двофакторна модель	179	<0.01	34	5.2	0,926	0,902	0,066	0,093	0,080-0,11
Двофакторна модель після модифікації	102	<0.01	34	3	0,948	0,962	0,062	0,063	0,055-0,084
Оригінальна англомова шкала; двофакторна модель	125,029	<0.01	34					0,058	047-069
Адаптація німецькою, двофакторна	131,087		34			0,940		0,072	.059-085
Адаптація польською, двофакторна модель (без модифікації)	245,63		34			0,9		0,093	.082-104
Адаптація польською, двофакторна модель (після модифікації)	79,167		34			0,978		0,44	.032-056

Перевірка ретестової надійності ВеМаS здійснювалася з інтервалом 2 тижні на вибірці чисельністю 106 осіб. Отримано високий коефіцієнт кореляції між двома замірами: (доброякісна заздрість $r = 0,75$; злякисна заздрість $0,76$, $p < 0,001$), що свідчить про високий рівень ретестової надійності української версії ВеМаS.

Перевірка валідності ВеМаS. Як було показано у таблиці 2, двофакторна модель ВеМаS характеризується добрим рівнем відповідності, що свідчить про високий рівень конструктивної валідності української версії шкали.

Кореляційний аналіз показників заздрості виявив, що доброякісна заздрість позитивно корелює з показниками конструктивного копіngu (позитивне переформулювання і особистісний ріст $r = 0,25$, $p < 0,01$; активне подолання $r = 0,35$, $p < 0,01$; використання емоційної соціальної

підтримки ($r=0,2$, $p < 0,05$). Злоякісна заздрість позитивно пов'язана з вираженістю деструктивного копінгу: вилив негативу ($r=0,17$, $p < 0,05$), заперечення ($r=0,42$, $p < 0,001$); поведінковий відхід від проблеми ($r=0,46$, $p < 0,001$); самозвинувачення ($r=0,34$, $p < 0,001$) та негативно зі стратегіями конструктивного копінгу (активне подолання ($r=-0,27$, $p < 0,01$) і планування ($r=-0,26$, $p < 0,01$)).

Доброякісна заздрість позитивно корелює з рівнем резильєнтності ($r=0,19$, $p < 0,05$), натомість, злоякісна заздрість негативно корелює з рівнем резильєнтності ($r=-0,30$, $p < 0,01$). Також, злоякісна заздрість позитивно пов'язана з рівнем депресивності ($r=0,30$, $p < 0,01$).

Отримано значущі прямі кореляції ВеMaS зі шкалами стратегій нарцистичної саморегуляції опитувальника NARQ-S: «суперництво» та «захоплення». Шкала доброякісної заздрості корелює зі шкалою нарцистичного суперництва ($r=0,28$ $p < 0,05$) та шкалою нарцистичного захоплення ($r=0,20$ $p < 0,05$). Шкала злоякісної заздрості також позитивно корелює зі шкалами нарцистичного суперництва та захоплення: $r=0,34$ $p < 0,05$) та $r=0,28$ $p < 0,05$ відповідно.

Кореляційний аналіз також вказує на позитивний взаємозв'язок шкали злоякісної заздрості зі шкалами вразливої ворожості та ізоляції ($r=0,36$ $p < 0,05$) та $r=0,57$ $p < 0,05$ відповідно).

Отримані результати кореляційного аналізу свідчать на користь конструктної валідності української версії ВеMaS (див. табл. 4, 5).

Таблиця 4

Дескриптивний аналіз дисперсії в групах чоловіків (ч) та жінок (ж)

Шкали заздрості	Mean		Median		Min		Max		Lower		Upper		Std.Dev	
	ч	ж	ч	ж	ч	ж	ч	ж	ч	ж	ч	ж	ч	ж
Доброякісна	21,38	20,9	22	22	5	5	30	30	18	17	26	25	5,96	5,91
Злоякісна	8,58	8,41	7	7	5	5	23	24	5	5	10	10	3,95	4,22

Для перевірки критеріальної валідності, використано показник рівня самооцінки, замір якого здійснювався з використанням Шкала самооцінки з одним питанням (Single-item Self-esteem) (Robins, Hendin, & Trzesniewski, 2001), та соціодемографічні показники (вік, стать) досліджуваних. Коефіцієнт кореляції ВеMaS зі шкалою самооцінки розрахований на вибірці з 340 осіб і становить $r=-0,11$ $p < 0,05$ зі шкалою доброякісної заздрості та $r=0,20$ $p < 0,05$ зі шкалою злоякісної заздрості. Інший незалежний предиктор – змінна віку – також виявив

значущу обернену кореляцію із рівнем злоякісної заздрості ($r=-0,19$, $p<0,05$). Крім того, результати дескриптивного та порівняльного аналізу показали, що рівень ВеMaS не залежить від статі.

Таблиця 5

Порівняльний та кореляційний аналіз

Шкали	Mann-Whitney U Test за статтю			Spearman Rank Order Correlations з віком	
	U	Z	p-value	R	p-value
Доброякісна заздрість	9119,5	-0,67	0,5	-0,10	0,10
Злоякісна заздрість	8921	-0,94	0,35	-0,19	0,05

У підсумку, можна констатувати добру критеріальну валідність опитувальника.

Дискусія

Результати дослідження показали, що українська версія шкали доброякісної та злоякісної заздрості має добрі психометричні характеристики.

У сукупності докази підтверджують ідею про те, що диспозиційна доброякісна заздрість є схильністю конструктивно реагувати на загрозу престижу особи. Виявлено прямі кореляційні зв'язки диспозиційної заздрості з такими показниками конструктивного копінгю, як позитивне переформулювання і особистісний ріст, активне подолання та використання емоційної соціальної підтримки. Також доброякісна заздрість позитивно корелює з рівнем резильєнтності особистості. Це мотивує особу до застосування поведінкових тенденцій до відновлення статусу і веде до підвищення особистого благополуччя та потенційного процвітання у суспільстві.

Навпаки, диспозиційна злоякісна заздрість є схильністю деструктивно реагувати на загрозу соціальному статусу. Це підтверджують прямі кореляційні зв'язки між показниками злоякісної заздрості та деструктивними стратегіями копінгю, зокрема: виливом негативу, запереченням, поведінковою втечею від проблеми, самозвинуваченням та обернені кореляційні зв'язки зі стратегіями конструктивного копінгю: активним подоланням та плануванням. Також злоякісна заздрість має прямиї кореляційні зв'язки з рівнем з рівнем депресивності та обернений кореляційний зв'язок з рівнем резильєнтності. Кореляційний аналіз також вказує на позитивний взаємозв'язок шкали злоякісної

заздрості зі шкалами вразливої ворожості та ізоляції. Таким чином, диспозиційна злаякісна заздрість мотивує особу завдавати шкоди статусу іншої людини і призводить до зниження особистісної стійкості і благополуччя, появи ізоляції та депресивних розладів.

Відповідно до концепції Дж. Ланге та Дж. Крузіуса (Lange and Crusius, 2015), доброякісна заздрість передбачає мотивацію покращувати результати за рахунок наслідування інших та сприяє досягненню престижу, в той час як злаякісна заздрість передбачає мотивацію агресивно відповісти на поведінку інших, які загрожують їй приниженням. Таким чином, доброякісна заздрість — це емоційна реакція на загрозу соціальному статусу, яка сприяє мотивації підвищити власний статус шляхом конструктивної поведінки, а злаякісна заздрість — це емоційна реакція на загрозу пониження соціального статусу шляхом деструктивної поведінки з метою заподіяння шкоди іншій особі та зниження власного благополуччя.

Заздрість безпосередньо пов'язана зі нарцистичними стратегіями особистості. Зокрема, люди, схильні до використання стратегії нарцистичного захоплення, зосереджені на тому, щоб отримати схвалення інших, а отже, пропагують свої власні якості (Back et al., 2013). Відповідно до цієї ідеї, нарцистичне захоплення передбачає диспозиційну доброзичливу заздрість (Lange, Crusius, & Hagemeyer, 2016). Дану ідею підтверджує прямий кореляційний зв'язок між шкалами доброзичливої заздрості та стратегії нарцистичного захоплення.

Навпаки, люди, що характеризуються нарцистичним суперництвом, за теорією, бояться втратити схвалення інших і тому знецінюють і агресивно йдуть проти них (Back et al., 2013). Ця динаміка відповідає стратегії домінування. Відповідно до цієї ідеї, нарцистичне суперництво передбачає диспозиційну злісну заздрість (Lange et al., 2016). Прямі докази цієї структури свідчать про те, що особи з підвищеною схильністю до нарцистичної стратегії суперництва також вказують на збільшення доброякісної та злісної заздрості.

Обмеження дослідження. У групі досліджуваних чоловіки становлять менше 20%, що суттєво може впливати на результати аналізу. Хоча порівняльний аналіз не виявив значущих відмінностей показників доброякісної та злаякісної заздрості чоловіків і жінок, нерівномірність статевого розподілу респондентів, де чоловіки становлять менше 20%, слід розглядати як обмеження досліджень. Іншим обмеженням є нерівномірність розподілу за віком, що не дало змогу визначити показники середніх значень для різних вікових груп.

Практична/соціальна значущість дослідження. Культурна українськомовна адаптація Шкала доброякісної та злісної заздрості (Benign

and Malicious Envy Scale (BeMaS) (Lange & Crusius, 2015) дозволяє отримати якісний психодіагностичний інструментарій в україномовній психології, що є важливим для використання у психологічній консультативній практиці та проведенні наукових досліджень. Шкала заздрості дозволяє аналізувати аспекти мотиваційної системи особистості, що пов'язані з механізмом соціального порівняння та безпосередньо пов'язані з психічним самопочуттям та благополуччям.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Дослідження підтвердило двофакторну структуру Шкали доброякісної та злісної заздрості (Benign and Malicious Envy Scale (BeMaS)). Внутрішня узгодженість шкал вказує на надійність запропонованого перекладу опитувальника, що не поступається оригінальній версії шкали. Ретестова надійність шкали знаходиться на високому рівні, що дозволяє констатувати стійкість отримуваних результатів у часі та дає підстави використовувати BeMaS в наукових цілях та для аналізу мотиваційних тенденцій особистості, що безпосередньо пов'язані з оцінюванням себе в соціальному середовищі та психологічним благополуччям.

Подяка. Дослідження проведене в рамках міжнародного проекту «Cross-cultural study on narcissism, envy, shyness, and humor» спільно з університетом Кардинала Стефана Вишинського, Варшава.

Декларація про конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність потенційного конфлікту інтересів стосовно дослідження, авторства і/або публікації цієї статті.

Дизайн дослідження: Наталія Пилат, Інна Галецька; збір емпіричних даних: Наталія Пилат, Інна Галецька; статистичний аналіз даних: Наталія Пилат, Інна Галецька; написання тексту статті: Наталія Пилат.

Список використаних джерел

Adler, N. E., Epel, E. S., Castellazzo, G., & Ickovics, J. R. (2000). Relationship of subjective and objective social status with psychological and physiological functioning: preliminary data in healthy, White women. *Health Psychology, 19*, 586–592.

Anderson, C., Kraus, M. W., Galinsky, A. D., & Keltner, D. (2012). The local-ladder effect: social status and subjective well-being. *Psychological Science, 23*, 764–771.

Back, M. D., Küfner, A. C. P., Dufner, M., Gerlach, T. M., Rauthmann, J. F., & Denissen, J. J. A. (2013). Narcissistic admiration and rivalry: disentangling the bright and dark sides of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology, 105*, 1013–1037.

Beaton, D. E., Bombardier C., Guillemin F., Ferraz M. B. (2000). Guidelines for the process of cross-cultural adaptation of self-report measures. *SPINE, 25*(24), 3186–3191. DOI: 10.1097/00007632-200012150-00014

Carver, C. S. (1997). You want to measure coping but your protocol is too

long: Consider the brief cope. *International journal of behavioral medicine*, 4(1), 92–100.

Çıpan, Y., & Özdoğru, A. A. (2017). Turkish adaptation of BeMaS benign and malicious envy scale: Transliterated equivalence, reliability and validity study. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 18, 577–585. DOI: <https://doi.org/10.5455/apd.256664>

Crusius, J., & Lange, J. (2014). What catches the envious eye? Attentional biases within malicious and benign envy. *Journal of Experimental Social Psychology*, 55, 1–11.

Crusius, J., & Lange, J. (2017). *How do people respond to threatened social status? Moderators of benign versus malicious envy*. In R. H. Smith, U. Merlone, & M. K. Duffy (Eds.), *Envy at Work and in Organizations: Research, Theory, and Applications* (pp. 85–110). New York, NY: Oxford University Press.

Crusius, J., & Mussweiler, T. (2012). When people want what others have: the impulsive side of envious desire. *Emotion*, 12, 142–153.

Falcon, R. G. (2015). Is envy categorical or dimensional? An empirical investigation using taxometric analysis. *Emotion*, 15(6), 694.

Fournier, M. A. (2009). Adolescent hierarchy formation and the social competition theory of depression. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 28, 1144–1172.

Gold, B. T. (1996). Enviousness and its relationship to maladjustment and psychopathology. *Personality and Individual Differences*, 21(3), 311–321.

Hooper, D., Coughlan, J., & Mullen, M. R. (2008). Structural equation modelling: Guidelines for determining model fit. *Journal of Business Research Methods*, 6, 53–60.

Kenny, D. A., Kaniskan, B., & McCoach, D. B. (2015). The Performance of RMSEA in Models With Small Degrees of Freedom. *Sociological Methods & Research*, 44(3), 486–507. DOI: <https://doi.org/10.1177/0049124114543236>

Krizan, Z., & Johar, O. (2012). Envy divides the two faces of narcissism. *Journal of personality*, 80(5), 1415–1451.

Kroenke, K., Spitzer, R. L., & Williams, J. B. (2001). The PHQ-9: validity of a brief depression severity measure. *Journal of general internal medicine*, 16(9), 606–613.

Kwiatkowska, M. M., Rogoza, R., & Volkodav, T. (2020). Psychometric properties of the Benign and Malicious Envy Scale: Assessment of structure, reliability, and measurement invariance across the United States, Germany, Russia, and Poland. *Current Psychology*, 1-11.

Lange, J., Blatz, L., & Crusius, J. (2018). *Dispositional envy: A conceptual review*. In V. Zeigler-Hill & T. K. Shackelford (Eds.), *The SAGE handbook of personality and individual differences: Volume III: Applications of personality and individual differences* (pp. 424–440). Thousand Oaks, CA: SAGE. DOI: <https://doi.org/10.4135/9781526451248.n18>.

Lange, J., Crusius, J., & Hagemeyer, B. (2016). The Evil Queen's dilemma: linking narcissistic admiration and rivalry to benign and malicious envy. *European Journal of Personality*, 30, 168–188.

Lange, J., Crusius, J., & Hagemeyer, B. (2016). The evil Queen's dilemma: Linking narcissistic admiration and rivalry to benign and malicious envy. *European Journal of Personality*, 30, 168–188. DOI: <https://doi.org/10.1002/per.2047>

Lange, J., Weidman, A. C., & Crusius, J. (2018). The painful duality of envy: Evidence for an integrative theory and a meta-analysis on the relation of envy and schadenfreude. *Journal of Personality and Social Psychology*. DOI: <https://doi.org/10.17605/osf.io/dh742>

Lange, J., Weidman, A. C., & Crusius, J. (2018). The painful duality of envy: Evidence for an integrative theory and a meta-analysis on the relation of envy and schadenfreude. *Journal of Personality and Social Psychology*. DOI: <https://doi.org/10.1177/01461672187742>

Lange, J., & Crusius, J. (2015). Dispositional envy revisited: Unraveling the motivational dynamics of benign and malicious envy. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 41, 284–294. DOI: <https://doi.org/10.1177/0146167214564959>.

Milfont, T. L., & Gouveia, V. V. (2009). A capital sin: Dispositional envy and its relations to wellbeing. *Revista Interamericana de Psicología/Interamerican Journal of Psychology*, 43(3), 547–551.

Parrott, W. G., & Smith, R. H. (1993). Distinguishing the experiences of envy and jealousy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64, 906–920. DOI: <https://doi.org/10.1037//0022-3514.64.6.906>

Sawada, M., & Fujii, T. (2016). Do envious people show better performance?: Focusing on the function of benign envy as personality trait. *The Japanese Journal of Psychology*, 87, 198–204. DOI: <https://doi.org/10.4992/jjpsy.87.15316>

Schaubroeck, J., & Lam, S. S. (2004). Comparing lots before and after: Promotion rejectees' invidious reactions to promotees. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 94(1), 33–47.

Schaubroeck, J., & Lam, S. S. K. (2004). Comparing lots before and after: promotion rejectees' invidious reactions to promotees. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 94, 33–47.

Schindler, I. (2014). Relations of admiration and adoration with other emotions and wellbeing. *Psychology of Well-Being*, 4, 1–23.

Schindler, I. (2014). Relations of admiration and adoration with other emotions and well-being. *Psychology of Well-being*, 4(1), 1–23.

Smith, R. H., & Kim, S. H. (2007). Comprehending envy. *Psychological Bulletin*, 113, 46–64. DOI: <https://doi.org/10.1037/0033-2909.133.1.46>

Smith, R. H., & Kim, S. H. (2007). Comprehending envy. *Psychological bulletin*, 133(1), 46.

Smith, R. H., Parrott, W. G., Diener, E. F., Hoyle, R. H., & Kim, S. H. (1999). Dispositional envy. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25, 1007–1020. DOI: <https://doi.org/10.1177/01461-672992511008>

Smith, R. H., Parrott, W. G., Diener, E. F., Hoyle, R. H., & Kim, S. H. (1999). Dispositional envy. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(8), 1007–1020.

Sterling, C. M., Van de Ven, N., & Smith, R. H. (2016). *The two faces of envy: Studying benign and malicious envy in the workplace*. In R. H. Smith, U. Merlone, & M. K. Duffy (Eds.), *Envy at work and in organizations* (pp. 57–84). Oxford : Oxford University Press. DOI: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780190228057.003.0003>

Van de Ven, N. (2016). Envy and its consequences: Why it is useful to distinguish between benign and malicious envy. *Social and Personality Psychology Compass*, 10(6), 337–349. DOI: <https://doi.org/10.1111/spc3.12253>

Van de Ven, N., Zeelenberg, M., & Pieters, R. (2009). Leveling up and down: The experience of benign and malicious envy. *Emotion*, 9, 419–429. DOI: <https://doi.org/10.1037/a0015669>

Van de Ven, N., Zeelenberg, M., & Pieters, R. (2012). Appraisal patterns of envy

and related emotions. *Motivation and Emotion*, 36, 195–204. <https://doi.org/10.1007/s11031-011-9235-8>

Veselka, L., Giammarco, E. A., & Vernon, P. A. (2014). The dark triad and the seven deadly sins. *Personality and Individual Differences*, 67, 75–80. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.01.055>

Хаустова, О. О., Бушинська, О. В., Прохорова, О. В., & Сахно, С. Г. (2014). Опитувальник Patient Health Questionnaire (PHQ) як стандартизована методика виявлення психопатологічних порушень у пацієнтів з хронічними неінфекційними захворюваннями на етапі первинної медичної допомоги. *Архів психіатрії*, 20, 2, 22–26.

References

Adler, N. E., Epel, E. S., Castellazzo, G., & Ickovics, J. R. (2000). Relationship of subjective and objective social status with psychological and physiological functioning: preliminary data in healthy, White women. *Health Psychology*, 19, 586–592.

Anderson, C., Kraus, M. W., Galinsky, A. D., & Keltner, D. (2012). The local-ladder effect: social status and subjective well-being. *Psychological Science*, 23, 764–771.

Back, M. D., Küfner, A. C. P., Dufner, M., Gerlach, T. M., Rauthmann, J. F., & Denissen, J. J. A. (2013). Narcissistic admiration and rivalry: disentangling the bright and dark sides of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 105, 1013–1037.

Beaton, D. E., Bombardier C., Guillemin F., Ferraz M. B. (2000). Guidelines for the process of cross-cultural adaptation of self-report measures. *SPINE*, 25(24), 3186–3191. DOI: 10.1097/00007632-200012150-00014

Carver, C. S. (1997). You want to measure coping but your protocol is too long: Consider the brief cope. *International journal of behavioral medicine*, 4(1), 92–100.

Çırpan, Y., & Özdoğru, A. A. (2017). Turkish adaptation of BeMaS benign and malicious envy scale: Translational equivalence, reliability and validity study. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 18, 577–585. DOI: <https://doi.org/10.5455/apd.256664>

Crusius, J., & Lange, J. (2014). What catches the envious eye? Attentional biases within malicious and benign envy. *Journal of Experimental Social Psychology*, 55, 1–11.

Crusius, J., & Lange, J. (2017). *How do people respond to threatened social status? Moderators of benign versus malicious envy*. In R. H. Smith, U. Merlone, & M. K. Duffy (Eds), *Envy at Work and in Organizations: Research, Theory, and Applications* (pp. 85–110). New York, NY : Oxford University Press.

Crusius, J., & Mussweiler, T. (2012). When people want what others have: the impulsive side of envious desire. *Emotion*, 12, 142–153.

Falcon, R. G. (2015). Is envy categorical or dimensional? An empirical investigation using taxometric analysis. *Emotion*, 15(6), 694.

Fournier, M. A. (2009). Adolescent hierarchy formation and the social competition theory of depression. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 28, 1144–1172.

Gold, B. T. (1996). Enviousness and its relationship to maladjustment and psychopathology. *Personality and Individual Differences*, 21(3), 311–321.

Hooper, D., Coughlan, J., & Mullen, M. R. (2008). Structural equation modelling: Guidelines for determining model fit. *Journal of Business Research Methods*, 6, 53–60.

Kenny, D. A., Kaniskan, B., & McCoach, D. B. (2015). The Performance of RMSEA in Models With Small Degrees of Freedom. *Sociological Methods & Research, 44*(3), 486–507. DOI: <https://doi.org/10.1177/0049124114543236>

Krizan, Z., & Johar, O. (2012). Envy divides the two faces of narcissism. *Journal of personality, 80*(5), 1415–1451.

Kroenke, K., Spitzer, R. L., & Williams, J. B. (2001). The PHQ-9: validity of a brief depression severity measure. *Journal of general internal medicine, 16*(9), 606–613.

Kwiatkowska, M. M., Rogoza, R., & Volkodav, T. (2020). Psychometric properties of the Benign and Malicious Envy Scale: Assessment of structure, reliability, and measurement invariance across the United States, Germany, Russia, and Poland. *Current Psychology, 1-11*.

Lange, J., Blatz, L., & Crusius, J. (2018). *Dispositional envy: A conceptual review*. In V. Zeigler-Hill & T. K. Shackelford (Eds.), *The SAGE handbook of personality and individual differences: Volume III: Applications of personality and individual differences* (pp. 424–440). Thousand Oaks, CA: SAGE. DOI: <https://doi.org/10.4135/9781526451248.n18>.

Lange, J., Crusius, J., & Hagemeyer, B. (2016). The Evil Queen's dilemma: linking narcissistic admiration and rivalry to benign and malicious envy. *European Journal of Personality, 30*, 168–188.

Lange, J., Crusius, J., & Hagemeyer, B. (2016). The evil Queen's dilemma: Linking narcissistic admiration and rivalry to benign and malicious envy. *European Journal of Personality, 30*, 168–188. DOI: <https://doi.org/10.1002/per.2047>

Lange, J., Weidman, A. C., & Crusius, J. (2018). The painful duality of envy: Evidence for an integrative theory and a meta-analysis on the relation of envy and schadenfreude. *Journal of Personality and Social Psychology*. DOI: <https://doi.org/10.17605/osf.io/dh742>

Lange, J., Weidman, A. C., & Crusius, J. (2018). The painful duality of envy: Evidence for an integrative theory and a meta-analysis on the relation of envy and schadenfreude. *Journal of Personality and Social Psychology*. DOI: <https://doi.org/10.17605/osf.io/dh742>

Lange, J., & Crusius, J. (2015). Dispositional envy revisited: Unraveling the motivational dynamics of benign and malicious envy. *Personality and Social Psychology Bulletin, 41*, 284–294. DOI: <https://doi.org/10.1177/0146167214564959>.

Milfont, T. L., & Gouveia, V. V. (2009). A capital sin: Dispositional envy and its relations to wellbeing. *Revista Interamericana de Psicología/Interamerican Journal of Psychology, 43*(3), 547–551.

Parrott, W. G., & Smith, R. H. (1993). Distinguishing the experiences of envy and jealousy. *Journal of Personality and Social Psychology, 64*, 906–920. DOI: <https://doi.org/10.1037//0022-3514.64.6.906>

Sawada, M., & Fujii, T. (2016). Do envious people show better performance?: Focusing on the function of benign envy as personality trait. *The Japanese Journal of Psychology, 87*, 198–204. DOI: <https://doi.org/10.4992/jjpsy.87.15316>

Schaubroeck, J., & Lam, S. S. (2004). Comparing lots before and after: Promotion rejectees' invidious reactions to promotees. *Organizational Behavior and Human Decision Processes, 94*(1), 33–47.

Schaubroeck, J., & Lam, S. S. K. (2004). Comparing lots before and after: promotion rejectees' invidious reactions to promotees. *Organizational Behavior and Human Decision Processes, 94*, 33–47.

Schindler, I. (2014). Relations of admiration and adoration with other emotions and wellbeing. *Psychology of Well-Being*, 4, 1–23.

Schindler, I. (2014). Relations of admiration and adoration with other emotions and well-being. *Psychology of Well-being*, 4(1), 1–23.

Smith, R. H., & Kim, S. H. (2007). Comprehending envy. *Psychological Bulletin*, 113, 46–64. DOI: <https://doi.org/10.1037/0033-2909.133.1.46>

Smith, R. H., & Kim, S. H. (2007). Comprehending envy. *Psychological bulletin*, 133(1), 46.

Smith, R. H., Parrott, W. G., Diener, E. F., Hoyle, R. H., & Kim, S. H. (1999). Dispositional envy. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25, 1007–1020. DOI: <https://doi.org/10.1177/01461-672992511008>

Smith, R. H., Parrott, W. G., Diener, E. F., Hoyle, R. H., & Kim, S. H. (1999). Dispositional envy. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(8), 1007–1020.

Sterling, C. M., Van de Ven, N., & Smith, R. H. (2016). *The two faces of envy: Studying benign and malicious envy in the workplace*. In R. H. Smith, U. Merlone, & M. K. Duffy (Eds.), *Envy at work and in organizations* (pp. 57–84). Oxford : Oxford University Press. DOI: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780190228057.003.0003>

Van de Ven, N. (2016). Envy and its consequences: Why it is useful to distinguish between benign and malicious envy. *Social and Personality Psychology Compass*, 106, 337–349. DOI: <https://doi.org/10.1111/spc3.12253>

Van de Ven, N., Zeelenberg, M., & Pieters, R. (2009). Leveling up and down: The experience of benign and malicious envy. *Emotion*, 9, 419–429. DOI: <https://doi.org/10.1037/a0015669>

Van de Ven, N., Zeelenberg, M., & Pieters, R. (2012). Appraisal patterns of envy and related emotions. *Motivation and Emotion*, 36, 195–204. <https://doi.org/10.1007/s11031-011-9235-8>

Veselka, L., Giammarco, E. A., & Vernon, P. A. (2014). The dark triad and the seven deadly sins. *Personality and Individual Differences*, 67, 75–80. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.01.055>

Khaustova, O. O., Bushyn'ska, O. V., Prokhorova, O. V., & Sakhno, S. H. (2014). Опытувал'nyk Patient Health Questionnaire (PHQ) yak standartyzovana metodyka vyavlen'nyya psykhopatolohichnykh porushen' u patsiyentiv z khronichnymy neinfektsiynymy zakhvoryuvannyamy na etapi pervynnoyi medychnoyi dopomohy [The Patient Health Questionnaire (PHQ) as a standardized method for detecting psychopathological disorders in patients with chronic non-communicable diseases at the stage of primary care]. *Arkhiv psykhiatriyi*, 20, 2, 22–26. [in Ukrainian].

Додаток

Шкала доброякісної та злоякісної заздрості

Benign and Malicious Envy Scale (BeMaS)

Українська версія

Автори: Jens Lange, Jan Crusius (2015)

Український переклад: Наталія Пилат, Інна Галецька (2017)

Інструкція: Нижче наведено твердження, які тою чи іншою мірою стосуються кожного. Визначте для кожного твердження, ступінь який найбільше Вас характеризує у відповідності з наступною шкалою:

- | | |
|-------------------------------|-------------------------|
| 1 – категорично не погоджуюсь | 4 – майже погоджуюсь |
| 2 – не погоджуюсь | 5 – погоджуюсь |
| 3 – трохи не погоджуюсь | 6 – повністю погоджуюсь |

- Коли я заздрю іншим, я зосереджуюсь на тому, як мені стати таким самим успішним у майбутньому (1) (2) (3) (4) (5) (6)
- Я хочу, щоб люди, які в чомусь мене перевершують, втратили свої переваги (1) (2) (3) (4) (5) (6)
- Якщо я зауважую, що хтось перевершує мене в чомусь, я намагаюсь себе вдосконалити (1) (2) (3) (4) (5) (6)
- Заздрість до інших спонукає мене до досягнення власних цілей (1) (2) (3) (4) (5) (6)
- Якщо інші мають щось, що я хочу мати, мені б хотілося забрати це в них (1) (2) (3) (4) (5) (6)
- Я відчуваю неприязнь до людей, яким заздрю (1) (2) (3) (4) (5) (6)
- Я прагну досягти найкращих здобутків, яких досягли інші люди (1) (2) (3) (4) (5) (6)
- Почуття заздрості заважає мені добре ставитися до іншої людини (1) (2) (3) (4) (5) (6)

9. Якщо хтось володіє кращими якостями, досягненнями або матеріальними благами, я намагаюся досягти такого ж для себе ① ② ③ ④ ⑤ ⑥
10. Коли я бачу досягнення інших людей, я злюсь ① ② ③ ④ ⑤ ⑥

Лагідна заздрість: 1, 3, 4, 7, 9

Шкідлива заздрість: 2, 5, 6, 8, 10

Abstract

Pylat N. I.,

Ph.D. in Psychology, Docent,
Associate Professor,
Department of Psychology and Psychotherapy,
Ukrainian Catholic University,
Faculty of Health Sciences
E-mail: nataliya.pylat@ucu.edu.ua

Haletska I. I.,

Ph.D. in Psychology, Docent,
Associate Professor,
Department of Psychology,
Ivan Franko National University of Lviv
E-mail: inna.haletska@lnu.edu.ua

ADAPTATION OF THE BENIGN AND MALICIOUS ENVY SCALE (BeMaS) INTO THE UKRAINIAN LANGUAGE: PSYCHOMETRIC INDICATORS ANALYSIS

The aim of the work is to test and validate the Benign and Malicious Envy Scale (BeMaS) (Lange & Crusius, 2015) among a Ukrainian sample. The study involved 484 people aged 17 to 58 years ($M = 24.5$), 17.2% men and 82.8% women. The α -Cronbach index for BeMaS is 0.83 for the benign envy scale and 0.84 for the malignant envy scale, indicating a high level of homogeneity. As a result of exploratory factor analysis and

confirmatory CFA analysis, two factors were identified in the BeMaS methodology: benign and malignant envy. The two-factor structure is consistent with conceptualizing envy not as a unidimensional construct, but as a two-dimensional construct that includes a benign and a malicious form of envy. Researchers suggest distinguishing malicious envy, which is characterized by hostility toward others of higher status, and benign envy, which motivates people to self-improvement instead of causing feelings of ill will (Crusius and Lange, 2014; Falcon, 2015). Both subscales were found to be reliable and internally consistent. The test reliability of BeMaS testifies to the high level of reliability of the Ukrainian version. The benign envy scale shows direct correlations with constructive coping (positive reformulation, personal growth, active coping, use of emotional social support), and personal resilience. Instead, the malicious envy scale has direct correlations with destructive coping strategies, including negative venting, denial, behavioral avoidance, and self-blame, as well as a direct correlation with depression and an inverse correlation with resilience. Both benign and malicious envy scales are directly related to narcissistic personality strategies: admiration and rivalry. BeMaS has a two-factor structure, good internal, discriminant, and predictive validity, and can serve as a measure of envy in Ukrainian.

Key words: *dispositional envy; benign and malicious envy; social comparison; coping-strategy.*

Отримано – 07 березня 2022

Рецензовано – 10 березня 2022

Прийнято – 12 березня 2022

Received – March 07, 2022

Revision – March 10, 2022

Accepted – March 12, 2022